

11. Цимбалюк І.М. Психологія управління: навчальний посібник / І.М. Цимбалюк. – К.: ВД «Професіонал», 2008. – 624с.

УДК 37.036:7.071.2

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ГЕРМЕНЕВТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Лісун Д.В., здобувач

Київський університет імені Бориса Грінченка

Розроблено загальнотеоретичні засади моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці. На основі науково обгрунтованого дослідження змісту цільового, змістового, діяльнісного та результативного компонентів, що складають сутність даної моделі, наводиться її загальна характеристика.

Ключові слова: професійні герменевтичні вміння, майбутній музикант-виконавець, творча особистість, фахова підготовка.

Lisun D.V. ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКИХ УМЕНИЙ БУДУЩЕГО МУЗЫКАНТА-ИСПОЛНИТЕЛЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ / Киевский университет имени Бориса Гринченко, Украина.

Разработаны общетеоретические основы модели формирования профессиональных герменевтических умений будущего музыканта-исполнителя в профессиональной подготовке. На основе научно обоснованного исследования содержания целевого, содержательного, деятельностного и результативного компонентов, которые составляют сущность данной модели, приводится ее общая характеристика.

Ключевые слова: профессиональные герменевтические умения, будущий музыкант-исполнитель, творческая личность, профессиональная подготовка.

Lisun D. GENERAL DESCRIPTION OF THE MODEL OF FORMING OF PROFESSIONAL HERMENEUTICAL SKILLS OF THE FUTURE MUSICIAN-PERFORMER IN THE PROFESSIONAL TRAINING / Kiev University named Boris Grinchenko, Ukraine.

General-theoretical bases of the model of forming of professional hermeneutical skills of the future musician-performer in the professional training are developed. On the basis of scientifically grounded research of the content of goal-oriented, intensional, active and efficacious components, that are the essence of this model, its general description is produced.

Keywords: professional hermeneutical skills, future musician-performer, creative personality, professional training.

Сучасний світ, що стрімко змінюється, являє все нові й нові виклики для людини. Постійне й невинне трансформування умов людського буття з одного боку апелює до вміння особистості сприймати й освоювати нове, а з іншого – потребує здатності залишатися самою собою, не втрачаючи зв'язку із загальнолюдськими ціннісними універсалами. Ось чому дедалі більше зростає роль духовного рівня пізнання людиною навколишнього світу, зумовлюючи актуальність проблеми формування герменевтичних умінь особистості.

Ця проблема постає особливо гостро в гуманітарній сфері людської культури, де невинне надання переваги суто механічному засвоєнню інформації особистістю здатне змінити й, навіть, спотворити зміст предмета пізнання. Тому перед педагогічною наукою постає завдання формування таких умінь особистості, які б дали їй змогу сприймати, розуміти й транслювати зміст творів мистецтва не лише на інтелектуальному, але й на емоційному, духовному рівнях.

Особливої значущості це завдання набуває в галузі фахової підготовки майбутнього музиканта-виконавця, оскільки невербальний характер музичного мистецтва апелює до здатності особистості до емпатійного ототожнення власної особистості з особистістю композитора, до розуміння змісту музичного твору на основі прилучення власного внутрішнього світу до загальнолюдських цінностей, що прямо кореспондується з основними поняттями й методологічними засадами герменевтики. Отже, успішне вирішення завдання формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця вбачається таким, що дасть змогу піднести його професійну діяльність до найвищого рівня.

Проблеми герменевтики на сучасному етапі розвитку науки було досліджено такими вітчизняними та зарубіжними науковцями, як Дж. Грондін, В. Загвязинський, А. Закірова, С. Квіт, Р. Паркут, І. Сулима. Проте, незважаючи на численні наукові доробки в цьому напрямку, невіршеним залишається завдання створення моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця.

Метою цієї статті є характеристика й наукове обґрунтування моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці.

Розроблюючи методика формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва, М. Стась [1] науково обґрунтовано доводить, що творчі здібності майбутніх учителів ефективно формуються за умов залучення їх до практичної художньо-творчої діяльності. Беручи до уваги специфіку музично-виконавської творчості, слід зауважити, що такою діяльністю для музиканта-виконавця виступає інтерпретація музичного твору. Оскільки формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця передбачає формування й розвиток його творчої особистості, особливу увагу слід приділити принципам та умовам формування творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця в процесі інтерпретації музичного твору.

Формування творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця в процесі інтерпретації музичного твору спирається на особистісно-формувальний потенціал інтерпретації музичного твору як феномена музичної культури. Є. Гуренко [2], досліджуючи методологічні проблеми музично-виконавського мистецтва, вказує на те, що наявність художньої інтерпретації є такою ознакою музично-виконавської діяльності, яка докорінно відрізняє її від інших видів художньої діяльності. Отже, формування творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця має відбуватися саме в процесі інтерпретації музичного твору, як іманентному творчому середовищі музично-виконавської діяльності. На думку Г. Панченко [3, с. 7], для творчої особистості важливим є не стільки результат, скільки сам процес творчої діяльності. Оскільки ж феномен інтерпретації музичного твору охоплює як процес, так і результат творчої діяльності музиканта-виконавця, то необхідно підкреслити важливість ролі, яку відіграє процес інтерпретації музичного твору у формуванні творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця.

Наш підхід до формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці базується на як на принципах герменевтичного підходу до інтерпретації музичного твору у сфері музичної педагогіки, так і на теорії герменевтичного кола, або спіралі розуміння.

Формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця в процесі професійної підготовки корелює з етапами процесу інтерпретації музичного твору, які відображають перехід від цілісності об'єкта (первісне враження, поява синкретичного образу музичного твору у свідомості особистості) до його розчленованості (аналітична діяльність особистості, спрямована на поглиблене розуміння смислових аспектів змісту музичного твору), на основі чого відбувається створення цілісності в новій якості (оригінальний варіант інтерпретації музичного твору, що постає як результат синтезуючої діяльності особистості). Так само й процес формування професійних герменевтичних умінь творчої особистості відображає шлях від первісного нерозчленованого цілого через розвиток його окремих елементів до створення цілісності в новій якості.

Процес формування професійних герменевтичних умінь, у цьому плані, певним чином співвідноситься із принципом герменевтичного кола, а точніше, спіралі, яка відображає циклічність і розімкненість розвитку, визначаючи його перманентний характер. По відношенню до формування професійних герменевтичних умінь, так само, як і по відношенню до процесу пізнання, цей принцип означає, що цілісність, яка є результатом формуючої або пізнавальної діяльності, може й повинна бути вихідним пунктом для подальшого розвитку. Із цієї точки зору, результат синтезуючої діяльності в потенціалі розглядається як початковий фундамент для досягнення наступного рівня розвитку, вищого за попередній.

Модель формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця передбачає наявність таких компонентів: цільового, змістового, діяльнісного, результативного.

Цільовий компонент моделі охоплює мету і завдання, що їх вирішення має бути забезпечено шляхом реалізації даної моделі на практиці. Мета розробленої моделі полягає в забезпеченні формування всебічно й гармонійно розвиненої цілісної творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця, що володіє комплексом професійних герменевтичних умінь, у найбільш органічних і сприятливих для цього умовах, а саме, у процесі інтерпретації музичного твору. Ця мета перебуває в руслі вимог сьогодення щодо змісту завдань, які ставляться сучасним суспільством перед національною системою освіти й виховання. Формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця в процесі професійної підготовки на основі реалізації даної моделі передбачає вирішення наступних завдань, узгоджених зі змістом галузевого стандарту вищої освіти України за напрямом підготовки 0202 «Мистецтво» та спеціальністю 5.02020401 «Музичне мистецтво»:

- формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця;
- формування компонентів структури творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця: мотиваційно-вольового, когнітивного, емоційного, творчо-діяльнісного;
- формування цілісної творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця.

Виходячи з концепції професійного становлення вчителів мистецьких дисциплін, розробленої В. Орловим, теоретична модель професійного становлення включає в себе продуктивне вирішення ряду послідовних алгоритмів: формування мотивації професійного становлення особистості фахівця та розвиток потреби в самопізнанні й професійному самовдосконаленні; ознайомлення з основними методиками психологічної та педагогічної самодіагностики, оволодіння методами самопізнання й рефлексії, спрямованої на професійне самовдосконалення; накопичення професійних знань, вмінь, навичок і включення їх у реальний художньо-педагогічний процес; формування установки на ціннісне ставлення до художньо-педагогічної діяльності. [4, с. 11–12]. Ураховуючи загальнотеоретичний характер наведених положень, відзначимо їхню актуальність і для розробленої моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці, а також певний ступінь кореляції перерахованих алгоритмів зі змістом компонентів структури творчої особистості музиканта-виконавця.

Змістовий компонент моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці визначає складові елементи цього процесу. Традиційно зміст фахової підготовки майбутнього музиканта-виконавця передбачає наявність груп предметів, об'єднаних певними навчальними закономірностями й внутрішніми зв'язками. Отже, зміст фахової підготовки майбутнього музиканта-виконавця включає фахові дисципліни (музичний інструмент або вокал, ансамбль, диригування та ін.), музично-теоретичні дисципліни (сольфеджіо, гармонія, музична література та ін.), загальнотеоретичні, або фундаментальні дисципліни (філософія, психологія, методика та ін.).

З метою підвищення ефективності процесу формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці до змісту розробленої моделі формування нами включено спеціальний курс «Формування творчої особистості музиканта-виконавця в інтерпретаційному процесі». Змістом спеціального курсу передбачено лекційні, семінарські, практичні заняття. У ході групових занять, включених до змісту спеціального курсу, студенти вищого музичного навчального закладу вчаться поважати право іншої особистості на власну думку, толерантно ставитися до позиції кожного з учасників дискусії. Це сприяє усвідомленню кожною творчою особистістю музиканта-виконавця не тільки можливості паритетного співіснування різних думок з приводу одного й того самого явища (у даному разі – музичного твору), а й унікальності й цінності власних суджень щодо нього.

Діяльнісний компонент розробленої моделі визначає форми, методи й етапи процесу формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці.

Успішне досягнення мети реалізації моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці вбачається можливим за умови застосування таких форм організації навчання, як індивідуальні заняття, групові заняття, концертна практика, педагогічна практика, самостійна робота.

Оскільки наша модель передбачає як колективні форми організації навчання (лекції, семінари, практичні заняття), так і індивідуальні (заняття з фаху), її впровадження в практику фахової підготовки майбутнього музиканта-виконавця обумовлює вироблення в студентів певної психологічної гнучкості. Творча особистість майбутнього музиканта-виконавця здобуває навички індивідуальної творчості та творчості в колективі, вчиться цінувати думку інших, не втрачаючи власної індивідуальності. У разі виявлення розбіжностей між своєю думкою та думкою більшості, творча особистість має можливість відстояти власну точку зору.

Методи досягнення мети формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця включають наступні: герменевтичні методи; метод творчих завдань; проблемно-пошукові методи; словесні методи; наочні методи; практичні методи; метод повторення матеріалу; метод контролю й самоконтролю.

Процес формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці передбачає такі етапи: 1) попереднє ознайомлення з теоретико-методологічними основами музично-виконавської творчості; 2) формування професійних герменевтичних умінь; 3) формування цілісної й самостійної творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця.

Для успішної реалізації герменевтичного підходу до інтерпретації музичного твору творча особистість музиканта-виконавця має володіти необхідними вміннями, вимоги до набуття яких є значно ширшими за задоволення потреби в розвитку суто інтелектуальної сфери особистості.

Результативний компонент нашої моделі визначає критерії сформованості професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця, якими є: мотиваційно-вольовий, когнітивний, емоційний, творчо-діяльнісний. Кожен з критеріїв кореспондується з відповідним компонентом творчої особистості музиканта-виконавця та групою професійних герменевтичних умінь.

Схему моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці представлено на рис. 1.

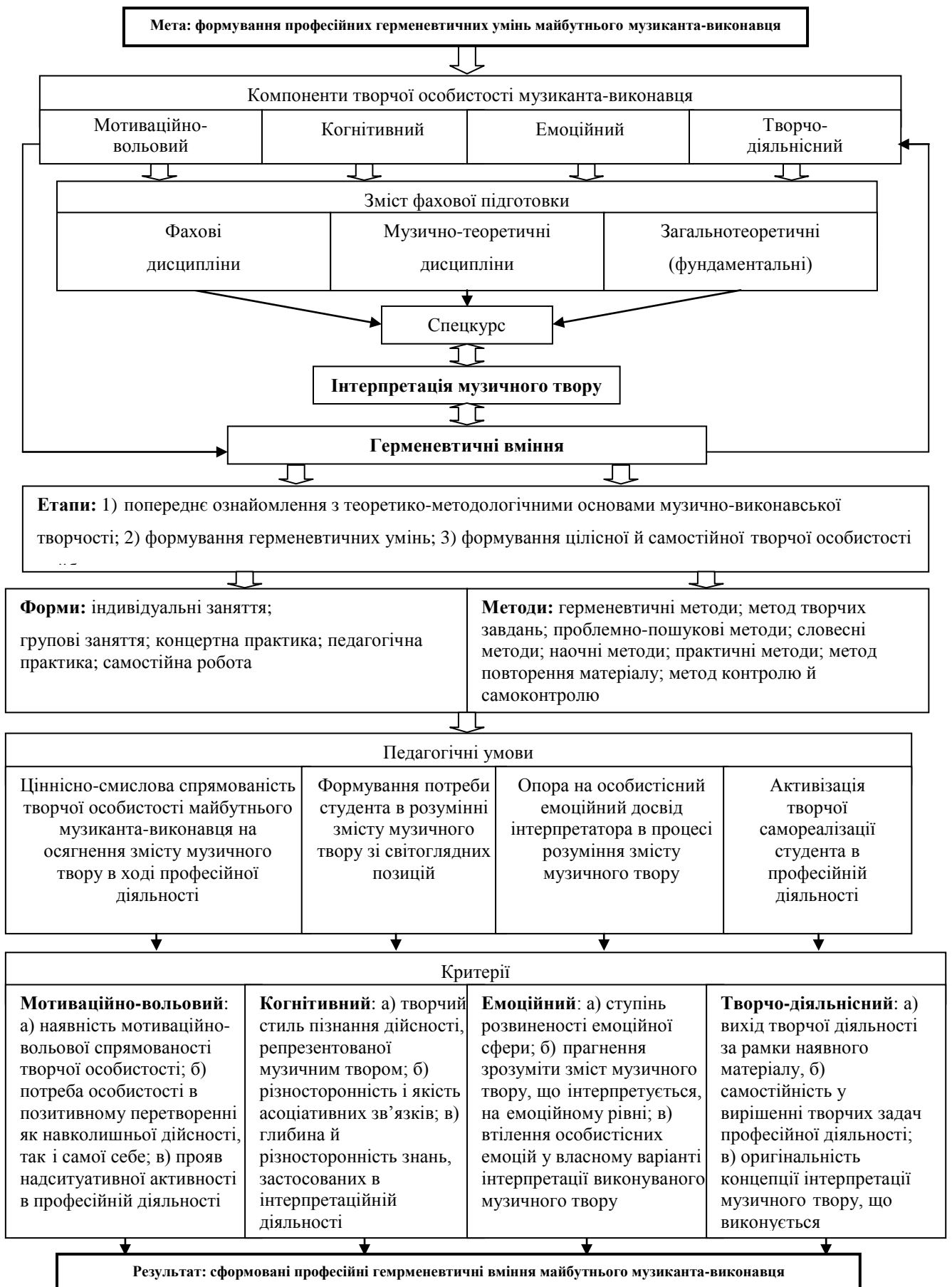

Рис. 1. Модель формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці

Підсумовуючи, зазначимо, що реалізація моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці передбачає активний педагогічний особистісно-формульовальний вплив, який має здійснюватися як на окремі компоненти структури творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця, так і на творчу особистість в цілому, спираючись на суттєві внутрішні зв'язки між компонентами. Реалізація наведеної моделі, за умов забезпечення єдності її складових частин, спроможна на практиці довести доцільність і ефективність застосування герменевтичної методології в галузі фахової підготовки майбутнього музиканта-виконавця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стась М. І. Методика формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Стась Мелінда Іванівна. — Черкаси, 2007. — 207 с.
2. Гуренко Е. Г. Исполнительское искусство: методологические проблемы: учебное пособие / Е. Г. Гуренко. – Новосибирск: Изд. НГК, 1985. – 88 с.
3. Панченко Г. П. Методика розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя музики в процесі вокальної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / Г. П. Панченко. — К., 2008. — 20 с.
4. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: [монографія] / Орлов Валерій Федорович; за заг. ред. І. А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 263 с.

УДК 159.931/936:378.4-057.875

ДІАГНОСТИКА ПОТРЕБ У ПОШУКАХ ВІДЧУТТІВ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ

Пашенко С.Ю., к.пед.н., доцент, Мезенцева Є.В., магістр, Юречко В.З., магістр

Запорізький національний університет

У статті наведено результати дослідження, метою якого стало виявлення рівня потреб у пошуках відчуттів серед студентів та викладачів Запорізького національного університету. Для проведення дослідження використовувалася методика М. Цукермана, згідно з якою респондентів поділено на три групи відповідно: люди з високим, середнім та низьким рівнем зазначених потреб.

Ключові слова: відчуття, потреба, девіантна поведінка

Пашенко С.Ю., Мезенцева Е.В., Юречко В.З. ДИАГНОСТИКА ПОТРЕБНОСТЕЙ В ПОИСКАХ ОЩУЩЕНИЙ СРЕДИ СТУДЕНТОВ И ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВУЗА / Запорожский национальный университет, Украина

В статье приведены результаты исследования, целью которого стало определение уровня потребности в поисках ощущений среди студентов и преподавателей Запорожского национального университета. Для проведения исследования использовалась методика М. Цукермана, согласно которой респонденты были разделены на три группы соответственно: люди с высоким, средним и низким уровнем указанных потребностей.

Ключевые слова: ощущения, потребность, девиантное поведение

Paschenko S.Y., Mezentseva E.V., Yurechko V.Z. DIAGNOSTICS OF REQUIREMENTS IN SENSATIONS SEARCHING AMONG STUDENTS AND TEACHERS OF HIGHER SCHOOL / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In article results of research are submitted, definition of level of requirement in search of sensations among students and teachers of Zaporizhzhya National University became the purpose of this research. For research has been used M.Tsukerman's technique according to which respondents have been divided into three groups accordingly: people with high, average and low level of the specified requirements

Key words: sensations, requirement, deviant behaviour

Життєдіяльність людини відбувається у складному та мінливому середовищі, тому вона потребує вміння орієнтуватися в навколишніх умовах і пристосовувати до них свої дії. Знання про зовнішній і свій власний внутрішній світ людина набуває в ході чуттєвого та логічного пізнання дійсності за допомогою пізнавальних психічних процесів: відчуття, сприймання, мислення, уяви. Пізнавальна діяльність завжди розпочинається з чуттєвого відображення світу у відчуттях та сприйманні. Роль відчуття та сприймання в нашому житті настільки значна, що існує потреба у підтриманні інформаційного балансу з середовищем,